

Libra Revalidatie & Audiologie

Beleidsnota

Duurzaamheid en Milieu

2025-2027

COLOFON

Dit document is opgesteld op basis van een format van Milieuplatform Zorg (MPZ). MPZ is een branchevereniging van intramurale zorginstellingen voor kennisuitwisselingen en kennisopbouw voor een duurzame bedrijfsvoering.

Milieuplatform Zorgsector
Scheepmakershaven 27c
3011 VA Rotterdam

t 010 - 245 03 03
e info@milieuplatformzorg.nl
i www.milieuplatformzorg.nl

I N H O U D

INHOUD	2
VOORWOORD	3
Leeswijzer	3
1 DEFINITIES	4
2 DUURZAAMHEID EN MILIEU	4
2.1 Visie en beleid	5
2.2 Milieuthermometer zorg	5
2.3 Milieubarometer	5
2.4 Facilitair management systeem (FMS)	5
3 MILIEUTHERMOMETER EN (LANDELIJKE) GREEN DEALS	6
3.1 Green Deal zorg	6
3.2 Speerpunten	7
3.2.1 <i>Energie</i>	7
3.2.2 <i>Vervangen van apparatuur en installaties</i>	7
3.2.3 <i>Inzet van duurzame energie</i>	8
3.2.4 <i>Inregelen installaties</i>	8
3.2.5 <i>Bewustwording</i>	8
3.3 Circulaire bedrijfsvoering	8
3.3.1 <i>Ladder van Lansink (of R ladder)</i>	8
3.3.2 <i>Preventie</i>	9
3.3.3 <i>Hergebruik</i>	9
3.3.4 <i>Recycling</i>	9
3.3.5 <i>Afval</i>	9
3.3.6 <i>Rapportage en verslaglegging</i>	10
3.3.7 <i>Bewustwording</i>	10
3.4 Vastgoed	11
3.4.1 <i>Strategisch Vastgoed beleid</i>	11
3.4.2 <i>CO2 reductieplan</i>	11
3.5 <i>Vervoer</i>	12
3.5.1 <i>Aanschaf beleid</i>	12
3.5.2 <i>Woon-werk verkeer</i>	12
3.5.3 <i>Bewustwording</i>	12
3.6 Gedragsverandering en gezondheidsbevordering	12
3.7 Medicatie	13
3.8 Overige milieuthema's	13
3.8.1 <i>Duurzaam inkopen</i>	13
3.8.2 <i>Gevaarlijke stoffen</i>	13
3.8.3 <i>Emissies</i>	13
3.8.4 <i>Schoonmaak</i>	13
3.8.5 <i>Water en afvalwater</i>	14
3.8.6 <i>Hinder en milieu-incidenten</i>	14
3.8.7 <i>Voedingsbeleid</i>	14
3.8.8 <i>Biodiversiteitsplan</i>	14
4 FINANCIËEL	14

VOORWOORD

Libra Revalidatie & Audiologie is medeondertekenaar van de landelijke Green Deal Zorg 3.0. Hiermee draagt de organisatie haar ambitie tot duurzaamheid uit. Ook biedt dit de mogelijkheid om kennis uit te wisselen en zo sneller stappen te zetten richting een duurzame bedrijfsvoering.

Daarnaast zijn er regionale Green Deals 3.0 voor Midden-Brabant en Eindhoven ondertekend. Hiermee is het blijvend voldoen aan de "[Milieuthermometer Zorg](#)" een feit. Dit keurmerk is specifiek voor de zorg (en door de zorg) ontwikkeld en helpt om structureel aandacht te besteden aan milieu en duurzaamheid. Libra R&A is sinds 2020 in het bezit van het gouden niveau voor alle locaties met meer dan 30 bedden. In het kader van de Green Deal 3.0 (regio Tilburg) een kort citaat:

"Vanuit mijn rol als Voorzitter Raad van Bestuur bij Libra R&A en als voorzitter van de stuurgroep Green Deal Zorg 3.0 benadruk ik de kracht van samenwerking binnen dit initiatief," zegt Wideke Nijdam. "De Green Deal Zorg 3.0 geeft ons de kans om onze duurzaamheidsambities om te zetten in concrete acties en een voorbeeld te zijn voor andere sectoren. Het gezamenlijke optreden van zorginstellingen, gemeenten en ondersteunende organisaties in de regio is cruciaal om duurzame resultaten te boeken en echte impact te realiseren."

Datum: februari 2025

Wideke Nijdam
Raad van Bestuur

LEESWIJZER

Deze beleidsnota licht toe wat de huidige stand van zaken en beleid is op gebied van milieu en duurzaamheid binnen Libra R&A. Daarnaast beschrijft het de acties en aanpassingen die Libra R&A tot en met 2027 wil doorvoeren in de organisatie.

In hoofdstuk 1 worden de veel voorkomende definities en termen uit het rapport nader toegelicht.

Hoofdstuk 2 bevat het doel van deze beleidsnota voor de komende drie jaar. Hierin is ook aangegeven wat hierbij de middelen zijn om dit te bereiken, namelijk de Milieuthermometer, Milieubarometer en Facilitair Management Systeem (FMS).

Hoofdstuk 3 beschrijft de milieuthema's van de Milieuthermometer. De belangrijkste vier zijn uitgebreid beschreven en er is toegelicht hoe Libra R&A hiermee stappen gaat zetten. Overige thema's zijn ook in dit hoofdstuk beschreven, maar minder gedetailleerd.

Hoofdstuk 4 bevat een onderbouwing voor de financiën. Naar kosten en baten is verwezen (DMJOP en co2-reductietool).

Deze beleidsnota duurzaamheid en milieu is opgesteld door de manager Services en de duurzaamheidscoördinator, besproken met direct betrokken managers en met MT en vervolgens vastgesteld door de Raad van Bestuur op 12 februari 2025.

1 DEFINITIES

Duurzaam ondernemen:

Is ondernemen waarbij aandacht is voor de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Bij duurzaam ondernemen is sprake van een evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen.

Europees Ecolabel:

Europees milieukeurmerk voor non food producten en diensten, met als doel om duurzamere productie en consumptie te stimuleren.

Gebouwbeheersysteem, afgekort als GBS:

Een GBS wordt gebruikt om alle binnen het gebouw aanwezige installaties (regelingen) te bedienen en te laten samenwerken.

Milieuthermometer Zorg:

Praktisch milieuzorgsysteem op maat voor intramurale zorginstellingen. De Milieuthermometer bestaat uit een set van criteria om aan een duurzame bedrijfsvoering te voldoen.

Milieuverantwoord werken: Werkwijze waarbij op een verantwoorde wijze wordt omgegaan met het leefklimaat (het milieu).

Een milieuverantwoord product: is een product dat zowel in het productieproces, het gebruik, als in de afvalfase geen schade toebrengt aan de leefomgeving. Dat wil zeggen:

- Geen milieuverontreiniging
- Geen uitputting van natuurlijke grondstoffen
- Geen invloed op de ecologie (bodemleven, biodiversiteit etc.)

Terugverdientijd:

De verhouding tussen de (meer)investering voor de maatregel en de jaarlijkse opbrengsten van de maatregel ten gevolge van de met de maatregel samenhangende besparingen in euro.

Green deals

Green deals zijn afspraken tussen de rijksoverheid en andere partijen. Die andere partijen zijn bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. De green deal helpt om duurzame plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld voor energie, klimaat, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, bouw en voedsel.

2 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Binnen Libra Revalidatie & Audiologie vinden op de twee revalidatie hoofdlocaties verschillende activiteiten plaats. De openingstijden en functies van de gebouwen verschillen weinig. Beide locaties beschikken over een kliniek met respectievelijk 34 bedden (Blixembosch) en 36 bedden (Leijpark) en een polikliniek. Bij veel van de activiteiten in de gebouwen ontstaat afval, emissies en wordt energie verbruikt. Libra R&A wil deze processen goed beheren en de milieubelasting van de organisatie tot een minimum beperken. Alle activiteiten worden ook meegenomen voor de huurlocaties.

2.1 VISIE EN BELEID

Libra Revalidatie & Audiologie is een organisatie die zich richt op het bevorderen van gezondheidszorg en staat daarmee midden in de maatschappij. Bij deze positie horen ook verantwoordelijkheden en een voorbeeldfunctie op gebied van duurzaamheid en milieu. Deze verantwoordelijkheden wil Libra R&A integreren in de bedrijfsvoering door de Milieuthermometer te blijven volgen en ieder jaar weer stappen te zetten in verbetering van de genomen-, of de implementatie van nieuwe maatregelen. Voortgang wordt gemonitord aan de hand van gestelde doelen en met behulp van de Milieubarometer. Registraties die specifiek bij installaties in de gebouwen horen, zoals periodieke controles en onderhoud, worden zo veel mogelijk in het Facilitair Management Systeem (hierna FMS) geregistreerd.

2.2 MILIEUTHERMOMETER ZORG

De inhoudelijke uitgangspunten voor deze beleidsnota zijn de criteria van het gouden niveau van de Milieuthermometer Zorg, opgesteld door het Milieu Platform Zorgsector (MPZ). Onderwerpen waarop Libra R&A de nadruk legt zijn energie, circulaire bedrijfsvoering en vastgoed. Ook verdere bewustwording van medewerkers vindt Libra R&A een essentiële pijler van een organisatie die zich duurzaam ontwikkelt en milieuverantwoorde zorg verleent.

2.3 MILIEUBAROMETER

Om een goed beeld te houden en vergelijkingen te kunnen maken worden de milieuprestatie en de verbeteringen verwerkt in de digitale tool Milieubarometer. Hiermee worden op basis van gegevens uit de administratie, zoals kWh elektriciteitsgebruik, m³ aardgas, kilometers zakelijk verkeer etc. de milieuprestatie van de organisatie in kaart gebracht. Door deze tool en het up-to-date blijven hiervan, voldoet Libra tevens aan hernieuwde wet- en regelgeving, bijvoorbeeld op het gebied van CSRD. Tevens is hiermee een benchmark met andere zorginstellingen mogelijk.

2.4 FACILITAIR MANAGEMENT SYSTEEM (FMS)

In het FMS zijn per gebouw en ruimte de apparaten opgenomen. Dit is toekomstig ook een logische plek om ook onderhoudsdocumenten en andere milieudocumenten te archiveren (momenteel in AFAS). Bijvoorbeeld rapporten van EPBD-keuringen van de koelinstallaties, onderhoud aan filters en logboeken van koudemiddelen.

3 MILIEUTHERMOMETER EN (LANDELIJKE) GREEN DEALS

De Milieuthermometer beschrijft milieueisen voor 15 thema's. Libra R&A heeft gekozen om het gouden certificaat voor duurzame bedrijfsvoering te behouden. Daarnaast worden er de komende 3 jaren onderstaande thema's als speerpunt opgepakt. Hierop ligt de focus in deze beleidsnota en zullen de meeste maatregelen worden uitgevoerd. Voor overige thema's zijn ook de belangrijkste maatregelen en de huidige stand van zaken beschreven. Hierbij ligt de focus voornamelijk op het blijven voldoen aan de verplichte eisen.

3.1 GREEN DEAL ZORG

De Milieuthermometer Zorg biedt een duidelijk overzicht van relevante processen waarbij normen zijn vastgesteld. Om het gouden niveau te halen moet Libra R&A voldoen aan alle verplichte eisen uit het certificeringsschema. Daarnaast dient de organisatie "extra" eisen te implementeren.

De Landelijke Green Deal focust zich op de onderstaande vijf thema's:

1. Actievere inzet op gezondheidsbevordering.
2. Vergroten van kennis & bewustwording, duurzaamheid in de curricula van zorgonderwijs.
3. Verlagen van CO₂-uitstoot, met als doel 30% CO₂-reductie in 2026 en klimaatneutraal in 2050 voor vastgoed en vervoer.
4. Verminderen van primair grondstoffengebruik, met als doel 25% minder restafval in 2026 en maximaal circulaire zorg in 2050.
5. Terugbrengen van de milieubelasting door medicatie(gebruik).

Regionaal participeert Libra in Green Deals in de regio Tilburg en Eindhoven, waaraan in de twee regio's doe-projecten zijn geformuleerd:

Regio Tilburg:

- **Doe-project Wet- en Regelgeving**
- **Doe-project Circulariteit & Afval** (Landelijk 4)
 - Libra neemt hieraan deel als deelnemer
 - Korte doelomschrijving (volgt)
- **Doe-project Gedragsverandering** (Landelijk 1)
 - Libra neemt hieraan deel als kartrekker
 - Korte doelomschrijving (volgt)
- **Doe-project Gezondheidsbevordering** (Landelijk 1)
 - Libra neemt hieraan deel als deelnemer, er dient op voorhand een duidelijke link te worden gemaakt met het Doe-project Gedragsverandering.
- **Doe-project Medicatie** (Landelijk 5)
- **Doe-project Vastgoed** (Landelijk 3)
 - Libra neemt hieraan deel als deelnemer.
 - Korte doelomschrijving (volgt)

Regio Eindhoven:

Tijdens het opstellen van de hernieuwde beleidsnota Duurzaamheid en milieu 2025-2027 zijn de specifieke doe-thema's nog niet bekend. Deze volgen naar verwachting in maart 2025. De hoofdthema's sluiten ook hier aan op de landelijke thema's.

Libra neemt deel aan de doe-thema's om in samenwerking met de Green Deal partners kennis te delen en duurzame initiatieven te ontplooiën.

Libra R&A kiest voor verdere focus op deze thema's welke onder *3.2 Speerpunten* organisatie specifiek verder zijn toegelicht.

3.2 SPEERPUNTEN

3.2.1 Energie

Libra R&A heeft de afgelopen jaren stappen gezet in om (extra) isolatie toe te passen in spouwmuuren, ramen te vervangen en installaties te vervangen op basis van de DMJOP (Duurzame Meerjaren Onderhoud Planning). De komende jaren zal in combinatie met de projectleider vastgoed de DMJOP verder worden beheerd en uitgevoerd. Ook de rol van Energiebeheerder voor beide hoofdlocaties zal worden gecontinueerd om zo frequent te monitoren op verbruik, inregelen van installaties (in overleg met de installateur), te behalen (duurzaamheids)winst en het geven van instructies en bewustwording bij gebouwgebruikers. Er is de komende jaren een vervanging ingezet van de verschillende onderdelen van de installaties om te kunnen voldoen aan het GACS (Gebouwautomatisering- en controlesystemen).

3.2.2 Vervangen van apparatuur en installaties

Er is een Duurzaam Meerjaren Onderhoud Plan (DMJOP). Op basis van een hernieuwde roadmap worden op natuurlijke vervangmomenten van installaties en apparatuur een energiebesparende variant vaak tegen lage meerkosten implementeerbaar. Het is daarmee sneller rendabel om duurzame technieken toe te passen. Verplichtingen in de EML (Energie Maatregelen Lijst), welke verwerkt is in de co2-reductietool, vormen de basis van alle verplichte investeringen.

Voorbeelden van energiebesparende installaties en maatregelen die in huidige gebouwen van Libra R&A zijn opgenomen zijn:

- WKO installatie bij locatie Leijpark
- HR ketels
- GBS op beide locaties
- Warmteterugwinning op de LBK ventilatoren bij beide locaties
- Frequentiereguleerde pompen en ventilatoren beide locaties
- Topkoeling van luchtbehandeling systemen beide locaties
- Energiezuinige verlichting (LED) beide locaties
- Daglichtafhankelijke verlichting
- Aanwezigheidsdetectie verlichting beide locaties

3.2.3 Inzet van duurzame energie

Libra Revalidatie & Audiologie heeft de ambitie om volledig energieneutraal te worden. Hiervoor is inzet van duurzame energie nodig. Libra R&A heeft daarom de daken van de beide locaties maximaal laten beleggen met zonnepanelen. Daarnaast is windenergie momenteel de enige andere optie om duurzame energie op te wekken. Voor de periode 2030-2050 ligt daarin de grootste opgave; voornamelijk elektraverbruik zal toenemen door het gasloos maken van onze locaties. Er wordt structureel 100% duurzame energie ingekocht om het verbruik te compenseren. Daarnaast 10% (norm versie 6 MTZ) en met ingang van 2026 opgehoogd naar 30% (norm versie 7 MTZ) opwek van groene stroom met Nederlandse oorsprong.

3.2.4 Inregelen installaties

Binnen de locaties van Libra R&A wordt gewerkt met een Gebouw Beheers Systeem (GBS). Alle installaties zijn op afstand te volgen. Het GBS is zodanig ingeregeld dat energie zo efficiënt mogelijk wordt gebruikt. Dit houdt in dat:

- De klimaatinstallatie weersafhankelijk geregeld is;
- De stooklijn en stookgrens juist staan afgesteld;
- Er een optimaliserende regeling is toegepast;
- Niet gelijktijdig verwarmd en gekoeld wordt;
- Verlichting en (klimaat)installaties niet onnodig aan staan buiten werktijd, zoals in de avonden, weekenden en op feest- en vakantiedagen.
- De juistheid van de inregeling twee maal per jaar wordt gecontroleerd. Hierdoor is zeker dat de verwarming en koeling niet onnodig aan zijn zo efficiënt mogelijk functioneren.
- Er zal met ingang van 2026 worden voldaan aan het GACS.
- De energiecoördinatoren zorgen voor locaties Blixembosch en Leijpark voor frequente controles en bijsturing.

3.2.5 Bewustwording

Duurzame techniek werkt pas optimaal als medewerkers er ook juist mee omgaan. Libra R&A communiceert haar ambities helder naar haar medewerkers. Voorbeelden zijn:

- Behouden van het Gouden milieukeurmerk;
- We bieden medewerkers waar mogelijk ook privé mee te doen aan verduurzaming van hun huis;
- Houd de ramen dicht wanneer de verwarming aan is;
- Neem de trap in plaats van de lift;

Dergelijke gedragsnormen worden via intranet gecommuniceerd, waarbij zowel naast milieuvoordelen ook voordelen voor het milieu en de gezondheid worden benadrukt.

3.3 CIRCULAIRE BEDRIJFSVOERING

3.3.1 Ladder van Lansink(of R ladder)

Het beleid ten aanzien van afval van Libra R&A is gebaseerd op de zogenoemde Ladder van Lansink. Bovenaan de 'ladder' staat de meest milieuvriendelijke omgang met afval. Preventie staat bovenaan de ladder. Wat je niet inkoop, wordt ook geen afval. Hoe lager op de ladder verwerking van afval plaatsvindt, hoe meer het milieu wordt belast. Het beleid van Libra R&A is er op gericht om 'zo hoog mogelijk op de ladder' om te gaan met afval. Dit houdt in dat eerst wordt gekeken of voorkomen kan worden dat het afval ontstaat (preventie). Is dit niet het geval dan wordt gekeken of afval kan worden hergebruikt en zo verder. Op de eerste twee stappen (preventie en

LADDER VAN LANSINK - DE AFVALHIERARCHIE

hergebruik) heeft Libra R&A veel invloed. Verwerken op 'lagere treden' van de ladder gebeurt in overleg met de afvalverwerker.

De R-Ladder is een soortgelijke methode en richt zich voornamelijk op:

- Voorkomen van gebruik van grondstoffen (refuse/reduce);
- Stimuleren van hergebruik van grondstoffen (reuse);
- Stimuleren van gescheiden afvoer en hoogwaardigere verwerking van grondstoffen (recycle).

3.3.2 Preventie

De hoogste trede in de circulaire bedrijfsvoering is preventie. Het startpunt hiervoor ligt bij inkoop waarbij de ladder van Lansink als een van de selectie criteria in het inkoop traject wordt meegenomen. Ook de organisatie speelt bij preventie een belangrijke rol want wat je niet inkoop wordt ook geen afval. We zullen ons daarom als organisatie vaker moeten afvragen hebben we het nodig zijn er alternatieven?

3.3.3 Hergebruik

Einde huurcontract wil niet altijd zeggen dat apparatuur vervangen moet worden. Kunnen we de levensduur nog een keer verlengen? Vaak is dat wel mogelijk wat niet alleen veel goedkoper is maar ook veel milieuvriendelijker. We maken onderscheid tussen financiële en technische afschrijving. Financieel gebruiken we energieverbruik als budgetreservering en technisch als vervangingscriteria. Er is altijd een technisch afkeurrapport noodzakelijk waaruit blijkt dat de technische staat zodanig is dat reparatie niet meer zinvol is of wetgeving technisch is afgekeurd voordat een inkooptraject wordt opgestart.

3.3.4 Recycling

Als de noodzaak voor een inkoop traject is vastgesteld zal de samenstelling van het product en de mogelijkheden die de leverancier biedt ten aanzien van recycling als selectiecriteria worden meegenomen in het inkoopproces. Momenteel zijn er vaak onvoldoende inzichten en alternatieven maar de maakindustrie ontwikkelt steeds meer producten die herbruikbaar of op zijn minst recyclebaar zijn. Leveranciers spelen daar weer op in zodat je als gebruiker zicht krijgt op de mogelijkheden voor recycling.

3.3.5 Afval

Voordat het afval wordt aangeboden, kunnen we het aan de bron scheiden. Met hetzelfde doel: grondstoffen zo lang mogelijk gebruiken en hergebruiken in een andere vorm. Aan de bron scheiden heeft dan ook de voorkeur, als het past en mogelijk is op de locaties. Hiervoor zijn milieu-punten ingericht waarbij duidelijk is aangegeven wat in welke bak hoort.

Structureel worden minimaal de volgende afvalscheidingen en inzamelmiddelen ingezet:

- o Papier/karton Semi-Con of rolcontainer
- o Folie Foliezakhouder en foliezakken
- o Glas Semi-Con of rolcontainer
- o Restafval Semi-Con of rolcontainer
- o Swill Rolcontainer 120 l.
- o Ziekenhuisafval (WIVA vaten)
- o Klein Gevaarlijk Afval Deksel drums
- o Elektrische apparaten Boxpallet
- o PD Semi-Con of rolcontainer

o Incontinentiemateriaal Semi-Con of rolcontainer (in samenspraak met afvalverwerker)

De meest voorkomende stromen worden daarmee aan de bron gescheiden.

Deze worden gebulkt en afgevoerd naar gespecialiseerde verwerkers

Waar mogelijk, wordt gezocht naar een hogere trede in hergebruik.

Verwerkers maken van de grondstoffen weer producten:

- Hout wordt spaanplaat
- Incontinentie materiaal wordt plastic, energie en papierpulp
- Papier wordt gerecycled papier
- Swill wordt compost en energie
- Glas blijft glas
- Kunststoffen worden plasticgranulaat
- Puin wordt granulaat
- Folie blijft folie
- Elektrische apparaten worden ijzer, kunststofgranulaat en edelmetalen

In 2025 worden er verdere stappen gezet in het zo optimaal mogelijk kunnen scheiden van incontinentiemateriaal, in samenspraak met het primaire proces, Gebouwbeheer en de afvalverwerker. Om impact te maken moet de cirkel rond zijn; afvalverwerkers dienen de hoogwaardige verwerking te kunnen garanderen (2025). Verder is de verwachting dat zowel de afvalverwerker, als de afnemer als de producent worden hiertoe verplicht (2026). In de tussentijd maakt Libra zo veel als mogelijk gebruik van incontinentiemateriaal met Vochtindicatoren en voldoet daarmee aan een extra norm binnen de Milieuthermometer Zorg (norm 6.4, op basis van normen versie 6).

3.3.6 Rapportage en verslaglegging

Voor het behalen van de doelstellingen hebben we inzicht in de eindbestemming van de grondstoffen, de verwerkingsmethodes en de hoeveelheden die zijn ingezameld.

De administratieve controle wordt ondersteund met een milieu-dashboard. Hierin wordt op elk gewenst niveau de afvalscheiding inzichtelijk, inclusief doelstellingen uit de milieubarometer of de eigen doelstellingen van Libra R&A.

De data is te exporteren in Excel-formaat en te gebruiken voor verslaglegging. We kunnen daarbij inzoomen op elk aspect: afvalscheiding per locatie, kosten, periodes, aantal transporten en zo ook een vergelijking maken tussen kwartalen maar ook tussen locaties. Op deze manier houden wij een vinger aan de pols. Er worden hernieuwde contractafspraken gemaakt met de afvalverwerker, onderdeel hiervoor is een hernieuwde afvalscan (Q4-2024/Q1-2025). Bij afwijkingen dient er een 'Plan en evaluatie Duurzame Grondstoffen' te worden opgemaakt. Het actieplan bevat maatregelen, prioriteiten, planning en verantwoordelijken en moet jaarlijks aantoonbaar worden geëvalueerd en, als nodig, worden bijgesteld. Het actieplan bevat minimaal één maatregel op elk van de onderstaande drie R-laddertreden:

- Voorkomen van gebruik van grondstoffen (refuse/reduce);
- Stimuleren van hergebruik van grondstoffen (reuse);
- Stimuleren van gescheiden afvoer en hoogwaardigere verwerking van grondstoffen (recycle).

3.3.7 Bewustwording

Het onderwerp afval staat of valt met gedrag van de medewerkers. Door voorkomen van verspilling en nauwkeurig afval scheiden is de grootste besparing te behalen. Wanneer het

afval in de verkeerde bak komt, raakt het afval vervuild en moet de afvalstroom alsnog als restafval afgevoerd worden.

Libra R&A borgt optimale afvalscheiding door voorafgaand aan en tijdens invoeren van de nieuwe afvalbakken helder te communiceren over wat in welke bak moet. Voor elke afvalstroom is er een afvalwijzer beschikbaar, zodat de medewerkers precies weten wat wel en niet toegestaan is.

3.4 VASTGOED

Vastgoed heeft sterk beperkende kenmerken als het eenmaal is gerealiseerd; dan is het weerbarstig, een star product met een lange levensduur. Dat maakt een opportunistische ad hoc benadering van vastgoed erg lastig.

Er is een strategisch vastgoedbeleid vereist met een stip op de horizon van 20 tot 30 jaar. Om ook samen met andere zorginstellingen en partners te onderzoeken waar er nog meer kansen liggen op het gebied van Vastgoed neemt Libra deel aan het doe-project binnen de Green Deal zorg regio Tilburg.

3.4.1 Strategisch Vastgoed beleid

Strategische doelstelling van het vastgoedbeleid is om door een integrale benadering van organisatorische, financiële, commerciële, technische en juridische aspecten vastgoedvraagstukken duurzaam succesvol te laten zijn.

Het strategisch vastgoedbeleid dient op basis van meerjarige in- en externe ontwikkelingen de huidige en toekomstige ruimtebehoefte en kwaliteit van de gebouwen inzichtelijk te maken. Op basis van de meerjarige prognose aan ruimtebehoefte en kwaliteit van de gebouwen wordt in kaart gebracht wat de gevolgen zijn voor de omvang van de vastgoedportefeuille, de exploitatie (lasten) en de toegevoegde waarde van vastgoed.

Daarnaast worden lange termijn risico's en kosten geanalyseerd, beleid geformuleerd om deze waar mogelijk te reduceren en worden strategische keuzes over eigendom, huren of verhuren gemaakt. De huidige technische staat van onderhoud en de gewenste staat wordt in beeld gebracht met de daarbij horende investeringskosten.

Er is een routekaart in het strategisch beleid opgenomen waarmee de klimaat doelstellingen moeten worden bereikt. Er is een CO2 reductieplan opgesteld om inzichtelijk te maken hoe de doelstellingen worden bereikt.

In het Vastgoedbeleid van Libra staat ook beschreven welke eisen meegenomen zullen worden in kader duurzaam bouwen en verbouwen. Denk hierbij aan GPR, BENG en TOjuli.

3.4.2 CO2 reductieplan

Het DMJOP geeft inzicht in zoveel mogelijk natuurlijke momenten om bestaande installaties te vervangen door duurzame installaties.

Daarnaast zullen alle verbouwingen groter dan > 500 m² aan de BENG / GPR / TOjuli eisen van bijna energie neutraal voldoen. In het huisvestingsplan is opgenomen welke deel van het vastgoed met aanpassingen kan gaan voldoen aan de klimaat eisen. Het deel van het vastgoed waarbij de aanpassingen onvoldoende rendement geven zullen worden vervangen door nieuwbouw. Dit kan vanuit financieel oogpunt alleen gefaseerd worden uitgevoerd. Libra R&A heeft als doelstelling het verduurzamen van haar vastgoed voor 2045 gerealiseerd te hebben.

3.5 Vervoer

De vervoersbewegingen van Libra R&A bestaan uit woon-werkverkeer, klanten en zakelijk verkeer. Libra R&A heeft het meeste invloed op zakelijk verkeer, omdat de meeste voertuigen bij medewerkers in eigen bezit zijn. Op woon-werkverkeer heeft Libra R&A vooral invloed door stimuleren van OV en fiets en ontmoedigen van autogebruik. Voor beiden typen vervoersbewegingen zijn onderstaand de mogelijke maatregelen opgenomen. Er is voor verdere aanscherping een vernieuwd Mobiliteitsbeleid geschreven (2024).

3.5.1 Aanschaf beleid

Voor aanschaf en vervanging van alle auto's inclusief personenbusjes in eigendom van Libra R&A geldt dat deze minimaal PHEV moeten zijn en er een geëlektrificeerd model de voorkeur heeft. Er kan toekomstig ook gekeken worden naar waterstof auto's. Libra volgt de ontwikkelingen en investeert bij vervanging bewust zelf in de auto's om de keuze ook volledig zelf te kunnen maken. Voor bestelwagens, personenbussen en vrachtwagens maakt Libra op moment van aanschaf een businesscase en onderzoekt de total cost of ownership (tco) van zero-emissie alternatieven. Als de tco van zero-emissie lager is, de actieradius voldoende is en geen rijbewijswijzigingen nodig zijn, wordt gekozen voor zero-emissie.

Bij aanschaf of vervanging van banden voldoen deze aan het brandstofefficiëntie klasse C (EU bandenlabel) of hoger en wordt er bij vervanging gekozen voor all-season banden. Van alle auto's die in eigendom of lease zijn, is het streven dat 70 % van alle daarmee gemaakte kilometers 100% elektrisch of fossielvrij zijn gereden in 2028. Er zijn op de locaties aansluitpalen voor elektrische auto's geïnstalleerd en worden de komende jaren uitgebreid.

3.5.2 Woon-werk verkeer

Libra R&A stimuleert gebruik van OV en fiets voor woon-werkverkeer

Fietsenstallingen

Voor medewerkers is een overdekte fietsenstalling aanwezig. Hier is ook de mogelijkheid om een elektrische fiets op te laden.

Stimuleren OV en fiets

Openbaar vervoer wordt gestimuleerd en volledig vergoed voor zakelijke reizen en woon-werk verkeer, bijvoorbeeld wanneer buiten de deur een opleiding gevolgd wordt.

Communicatie

Via de website wordt gecommuniceerd over de route naar de verschillende locaties en parkeermogelijkheden. Hierbij zijn OV-routes prominent in beeld en wordt ook de beschikbaarheid van een fietsenstalling voor bezoekers aangegeven.

3.5.3 Bewustwording

Mogelijkheden voor duurzame mobiliteit worden naar medewerkers gecommuniceerd. Hierbij worden niet alleen de milieu- en kostenvoordelen benadrukt, maar ook voordelen voor gezondheid, bijvoorbeeld bij fietsend in plaats van met de auto naar het werk komen.

3.6 GEDRAGSVERANDERING EN GEZONDHEIDSBEVORDERING

Gedragverandering komt in de verschillende thema's terug onder 'Bewustwording', waarbij er Libra breed ingezet zal worden op bewustwording op het gebied van milieu impact over de gehele MTZ normering. Op het gebied van gezondheidsbevordering is er aandacht voor diverse

thema's (duurzame inzetbaarheid) voor medewerkers vanuit 'VitaLibra' en biedt Libra al enkele jaren personeelssport aan binnen haar eigen faciliteiten (zwembad, fitness).

Om ook samen met andere zorginstellingen en partners te onderzoeken waar er nog meer kansen liggen voor deze twee thema's neemt Libra deel aan het doe-project binnen de Green Deal zorg regio Tilburg.

Er worden in 2025 een communicatieplan opgesteld en een plan welke de verduurzaming van de zorgprocessen in kaart brengt binnen Libra.

3.7 MEDICATIE

Op het gebied van medicatieverbruik en preventie om afvalresten hiervan niet in het drinkwater te laten komen, is Libra blijvend in gesprek met de Apotheek en met de instellingen binnen de Green Deal zorg. Ook het waterschap is onderdeel van de Green Deal zorg (Tilburg), waarin de ontwikkelingen en initiatieven op de voet worden gevolgd.

3.8 OVERIGE MILIEUTHEMA'S

Naast bovenstaande speerpunten is nog een aantal aspecten waaraan Libra R&A werkt. Deze staan in onderstaande paragraaf genoemd.

3.8.1 Duurzaam inkopen

Onder duurzaam inkopen verstaat Libra R&A het toepassen dichtbij kopen van milieu- en sociale aspecten (onder andere geen kinderarbeid, geen uitbuiting van werknemers) in alle fasen van het inkoopproces. Het doel is dat dit leidt tot de daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat aan deze milieu- of sociale aspecten voldoet. Libra R&A voldoet met haar duurzaam inkoopbeleid aan de eisen voor het gouden certificaat van de Milieuthermometer. Daarmee is ook geborgd dat er een plan en evaluatie duurzaam inkopen beschikbaar is en volgens de inkoopprocedures zal worden opgevolgd.

3.8.2 Gevaarlijke stoffen

Opslaglocaties van gevaarlijke stoffen voldoen aan eisen gesteld in de milieuvergunning. Er wordt actief gezocht naar alternatieven voor de meest milieubedreigende stoffen. Alle medewerkers van Libra R&A hebben toegang tot de informatiebladen over de gevaarlijke stoffen. Hierin is veiligheidsinformatie opgenomen over de stoffen die binnen de organisatie aanwezig zijn. Dit zijn voornamelijk zuurstof en schoonmaakmiddelen. Beide zwembaden zijn voorzien van een milieuvriendelijk zoutelektrolyse installatie.

Verder zal er een (actie)plan worden opgesteld omtrent reductie gevaarlijke stoffen

3.8.3 Emissies

Emissies bestaan alleen uit bijgevulde koudemiddelen in de koelinstallaties van de verschillende locaties. Door regelmatig onderhoud worden lekken zo veel mogelijk voorkomen en hoeft koudemiddel minimaal bijgevuld te worden. Bij vervanging van installaties wordt gekeken naar duurzame alternatieven, zoals topkoeling en koeling middels warmte en koudeopslag (WKO), waardoor nauwelijks of geen koudemiddel meer nodig is.

3.8.4 Schoonmaak

De afdeling schoonmaak gebruikt schoonmaakmiddelen die vallen in de categorie B van de algemene beoordelingsmethodiek. Het schoonmaak bedrijf heeft een uitgebreid MVO-beleid. Onderdeel hiervan is dat met doseersystemen wordt gewerkt. Hiermee is de schoonmaak wat

betreft duurzaamheid geoptimaliseerd. Minimaal 90% van de reinigingsmiddelen (op basis van inkoopbedrag of volume) is minder milieubelastend.

Verder zal er een plan worden opgesteld (naast contractuele afspraken) met zowel eigen als uitbestede schoonmaak omtrent het borgen van een duurzame werkwijze voor schoonmaak.

3.8.5 Water en afvalwater

Douche, tapwaterpunten en toiletten zijn zo uitgevoerd dat zo min mogelijk energie en water wordt gebruikt (waterbesparende douchekoppen en kranen). Bij nieuwbouw en verbouw wordt besparing van water altijd meegenomen. Spoelingen van het zwembad worden afgestemd op de badbelasting, bij minder belasting betekend dit minder suppletiewater (spiegelwater).

3.8.6 Hinder en milieu-incidenten

Hinderklachten betreffende milieuaspecten van omwonenden en anderen worden in behandeling genomen en adequaat afgehandeld. De procedure voor Klachtenafhandeling is opgenomen in de klachtenprocedure van Libra R&A.

3.8.7 Voedingsbeleid

Het voedingsbeleid is er om inzichtelijk krijgen welke verantwoordelijkheden en welke processen er zijn voor beide locaties en voor de kliniek. Goede communicatie tussen alle betrokkenen is essentieel om inzicht te blijven houden op de voedingstoestand van de revalidant en om in dien nodig tijdig actie te kunnen ondernemen. Door samenwerking met een voedingsmiddelenleverancier kan er de komende jaren gewerkt worden aan het verder tegengaan van verspilling en het sturen op de eiwittransitie. Ter borging van de afspraken en de verdere samenwerking is er een actueel actieplan beschikbaar.

3.8.8 Biodiversiteitsplan

In het biodiversiteitsplan is beschreven wat Libra doet op haar terreinen, in samenwerking met externe partners, om de biodiversiteit te verhogen en wordt jaarlijks geëvalueerd met de Groenbeheer partijen.

4 FINANCIËEL

Financiële impact van de milieumaatregelen is voor het grootste deel beschreven in de DMJOP welke op zijn beurt is gelinkt aan de co2-reductietool. Hierin worden (verplichte)maatregelen benoemd en worden vertaald naar de DMJOP. Ook zijn er in beide instrumenten kosten opgenomen waarop begroot is in de begroting van Libra.

Trefwoorden

Beleid, duurzaam, milieu, afval, energie, groen, green, goud, certificaat, duurzaamheid, beleidsnota

Beheertabel

Beheer	Functie (verplicht)
Auteur	Manager Services, duurzaamheidscoördinator
Verifeerder	Managementteam
Verantwoordelijke	Manager Services
Beheerder	Secretariaat Services
Ingangsdatum	01-01-2025
Vervaldatum	01-06-2027 (herziening eens per 3 jaar)
Versienummer	4
Status document	Intern gebruik
AVG van toepassing	Nee